

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

II. Kademe (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)

Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	16
GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
2. HEDEFLERİN YAPISI	18
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	19
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	25

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarmıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adelet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ 'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır yetersizlik düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değer-

lendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Ayrıca tüm öğrencilerin farklı öğrenme geçmişi ve kendine özgü bir öğrenme biçimi vardır. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde öğrencilerin öğrenme özellikleri dikkate alınarak gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Öğretim uyarlamaları öğrencilerin önceki öğrenmeleri ve öğrenme biçimlerinin yanısıra basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta gibi öğrenme ilkelerini dikkate almayı gerektirir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'te yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI

1. GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen II. Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, bu öğrencilerin günlük hayatlarında ince motor becerilerini geliştirmenin yanı sıra, serbest zamanlarında da üretmeyi ve eğlendirmeyi amaçlamaktadır. Öğretim programının öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütün olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda (1739 sayılı) ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı ile öğrenciler:

1. El-göz koordinasyonunu geliştirecektir.
2. Küçük kas becerilerini geliştirecektir.
3. Beceri için gerekli araç-gereçleri seçecektir.
4. Beceriye gerçekleştirmek için gerekli araç-gereçleri uygun şekilde kullanacaktır.
5. Temiz ve düzenli çalışma alışkanlığı kazanacaktır.
6. Duygu ve düşüncelerini el becerileri aracılığıyla ifade edecektir.
7. İşe hazırlık becerileri kazanacaktır.
8. Temel iş alışkanlıkları kazanacaktır.
9. Boş zamanlarını zevkli geçirecek şekilde beceriler edinecektir.
10. İş birliği ile çalışma becerilerini kazanacaktır.
11. Sanatsal etkinliklere merak ve ilgi geliştirecektir.
12. Günlük yaşamında estetik değerlere önem verecektir.
13. Ürettikleri ürünlerin ekonomik değerinin farkına varacaktır.

Davranışsalılık: Bireyin değişen ya da değiştirilmesi planlanan davranışının tam olarak "tanımlanabilir", "gözlemlenebilir" ve "ölçülebilir" olmasını gerektirir. UDA'da "hedef davranışın değişip değişmediği" ve "kimin davranışının değiştiği" gibi sorulara yanıt aranmaktadır. Bu noktada "birey" için hedef davranış belirlenmeli ve bu hedef davranışta değişikliğe yol açacak davranış yönetimi ve öğretim yöntemleri planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Analitiklik: Çevresel koşulların davranışın gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesinden sorumlu olduğunu inandırıcı bir biçimde ortaya koymaktır. Davranış "öncesi ya da sonrası koşullar" ile "davranış" arasında işlevsel bir ilişki aranmalıdır.

Teknolojiklik: Uygulamacının yürüttüğü uygulamayı çok açık bir biçimde betimlemesidir. Böylece, uygulamanın bir başkası tarafından kolayca anlaşılabilir ve aynı biçimde uygulanması sağlanabilir. Yenilenebilirlik, teknolojiklik ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Kavramsal Olarak Sistematiklik: UDA'da sistematik biçimde kavramsal bütünlük sağlaması için uygulamaların yenilenebilir olması, o alanda bilgi birikimi sağlaması, davranışçı yaklaşımın ilke ve teknikleriyle ilişkili olması gerekmektedir. Bu sağlanabilirse uygulamacılar kavramsal bütünlüğü elde edilmiş olan uygulamalara kolayca ulaşabilirler.

Etkililik: Değiştirilmesi ya da kazandırılması hedeflenen davranışta istenen değişikliğin / kazanımın elde edilmesi olarak tanımlanır. Uygulamacıların yaptığı uygulamaların etkili olması önemlidir. Bunun yanı sıra, uygulama sonunda bireyde gerçekleşen davranış değişikliğinin sosyal açıdan anlamlı olması da dikkate alınmalıdır.

Genellenebilirlik: Gerçekleşen davranış değişikliğinin öğretim sonrasında farklı ortamlar, kişiler, araç-gereçler ve durumlar ile sürdürülebilmesidir. Genellenebilirlik, öğretim ve davranış planlarının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu özellik sağlandığında özel eğitimin en genel amacı olan "bireylerin olabildiğince bağımsız yaşaması" amacına ulaşılmış olur.

UDA, bu özellikleriyle evrensel tasarım ilkeleriyle de örtüşmektedir. Evrensel tasarım; içerik, ortam ile öğretimi bireyselleştirmeyi ve uyarılma ile birlikte her durumda mümkün olduğu kadar çok bireyin kullanımını amaçlayan bir süreçtir. Evrensel tasarımın kişiye uygun esnek programlar sağlaması ve eğitim ortamını tüm bireyler için ulaşılabilir kılması, nitelikli bir eğitim ve öğretim sürecini beraberinde getirmektedir.

UDA ve evrensel tasarımda uygulamacı ve öğrenciden beklenen bazı rol ve sorumluluklar vardır. UDA'da öğrencinin çalışmaya dikkatini yöneltmesi, yönergeler doğrultusunda davranışı gerçekleştirmesi, edindiği davranışı sürdürmesi ve genellemesi beklenir. Uygulamacıların da öğrenciden beklenen rol ve sorumlulukları dikkate alarak öğretimde edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeden oluşan "öğrenme aşamaları"na göre öğretimi planlaması, uygulaması ve değerlendirmesi gerekir. Uygulamacı, öğrenme aşamalarına göre planlama yaparken öğretim yöntem ve teknikleri, ipucu, pekiştirme, kayıt tutma ve değerlendirme gibi UDA'nın temel ilkelerine yer vermelidir.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanmıştır. Bu programda konu ve öğrenen merkezli tasarım yaklaşımları benimsenmiştir. Konu merkezli tasarım yaklaşımlarında programlar çeşitli dersler ve ilgili konulardan oluşmaktadır. Konu alanı bilgisi bu yaklaşımın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. El Becerileri, öğrencilerin el-göz koordinasyonunu sağlamayı, ince motor becerilerini geliştirmeyi ve serbest zamanlarını nitelikli değerlendirebilecekleri becerileri kazandırmayı amaçladığından bu yaklaşım tercih edilmiştir. Öğrenen merkezli yaklaşımda ise öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri öğretimin merkezinde yer alır. Bu yaklaşımda öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde öğrenenin bireysel farklılıkları temel alınır. Yaklaşımın bu özelliği Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarının belirlenmesinden hedef ve davranışlara, öğrenme-öğretme süreçlerinden ölçme ve değerlendirmeye kadar her aşamada dikkate alınmıştır.

Programda öğrenme yaklaşımı olarak, davranışçı yaklaşımın öne sürdüğü ilkeleri kullanan Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) benimsenmiştir. UDA, sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Davranışçı yaklaşım, davranışı gözlenebilir ve ölçülebilir çevresel özellikler açısından inceler. UDA, her bireyin kendine özgü bir öğrenme biçimi ve öğrenme geçmişi olduğunu kabul eder. Buradan yola çıkarak UDA, her öğretimi ya da davranış yönetim tekniğinin her bireyde aynı başarı ile sonuçlanmayacağı varsayımıyla geliştirilmiştir. Bu nedenle, bireysel farklılıkları dikkate alır. Bu yönüyle programın tasarım yaklaşımıyla uyumludur.

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, bireysel farklılıkları dikkate alan, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef ve hedef davranışları içermektedir. Bu kapsamda (a) hedef davranışın belirlenmesi, (b) hedef davranışın ölçülmesi, (c) hedef davranışa ulaşmak için öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi ve uygulanması bu programın üç temel basamağıdır. UDA, programın etkililiğinin sürekli değerlendirilmesi için verilere dayalı olarak öğretimsel kararlar almayı gerektirir. UDA; uygulamalılık, davranışsallık, analitiklik, teknolojiklik, kavramsal olarak sistematiklik, etkililik ve genellenebilirlik özelliklerine sahiptir.

Uygulamalılık: Hedef davranışın sosyal açıdan önemli bir davranış olması anlamına gelmektedir. Bu hedef davranış, "artırılmak" ya da "azaltılmak" istenen bir davranış olabilir. Bu bağlamda sosyal kabul gören uygun davranışların kazandırılması ya da uygun olmayan davranışların azaltılması sağlanabilir.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Uygulamalı Davranış Analizi temelli değerlendirme yapabilmek için öncelikle hedef becerinin belirlenmesi ve öğrencinin BEP'ine eklenmesi gerekir. Bunu izleyen şekilde değerlendirme; öğretim öncesi, öğretim süreci ve öğretim sonrası olmak üzere üç aşamada yapılır.

Hedef Becerinin Belirlenmesi

Görsel Sanatlar ve El Becerileri dersi ile ilgili öğretime başlamadan önce kontrol listesi (EK 1) kullanılarak öğrenci ya da öğrencilerin var olan performansının değerlendirilmesi gerekir. Kontrol listesi öğrencinin el becerilerine ilişkin performansının belirlenmesine ve buna dayalı olarak BEP'inin hazırlanmasına yardımcı olacaktır.

Öğretim Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim Öncesi Değerlendirme (Ön): Başlama Düzeyi Belirleme

Bu bölümde, Görsel Sanatlar ve El Becerileri dersinde yoğun biçimde yer alan zincirleme becerilerin ölçülmesi için beceri analizi kaydı ve araç-gereç tanıma, materyal seçimi gibi tek basamaklı davranışların ölçülmesi için ayrıık deneme kaydı ve bu kayıtların grafiklendirilmesi örneklerle açıklanmıştır.

Zincirleme Becerilerin Ölçülmesi

Öğrenciyle öğretime başlamadan önce onun programında yer alan becerilerde başlama düzeyi verileri toplanır. Başlama düzeyi verilerinin genellikle öğretim öncesinde ve üç oturum üst üste toplanması önerilmektedir.

Görsel Sanatlar ve El Becerileri dersinde öğrenci ya da öğrencilerin öğrenmesi hedeflenen beceriler zincirleme becerilerdir. Dolayısıyla öğrenci için belirlenen hedef davranış, zincirleme bir beceri olacağından, beceri analizi kaydı tekniği kullanılarak öğrencinin performansı gerek başlama düzeyinde gerekse öğrenme sürecinde değerlendirilmelidir. Zincirleme beceriler birden fazla basamağı içeren becerilerdir. Örneğin boyama, resim çizme, kesme, yapıştırma becerileri birden fazla basamak içerir.

Beceri Analizi Kaydı: Öğretilmesi planlanan hedef davranış belirlendikten sonra becerinin analizi oluşturulur. Beceri analizi, öğretilmek istenen becerilerin öğrencinin özelliğine göre küçük adımlara bölünmesi işidir. Beceri analizi aracılığı ile öğrencinin beceride ilerlemesine ilişkin veri toplanır.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Hedef Davranış : Basit ebru çalışması yapar.

Hedef Uyarın :

Evre : Başlama düzeyi

Oturum Tarihi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Beceri Basamakları	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....
Fırçayı alır.										
Fırçayla boya alır.										
Fırçayı teknenin üstüne getirir.										
Fırçadan tekneye boya damlatır.										
Fırçayı yerine koyar.										
Kağıdı alır.										
Teknedeki suyun yüzeyine serer.										
Kağıdı iki ucundan tutar.										
Kağıdı teknedeki suya çıkarır.										
Kağıdın boyalı yüzeyi üste gelecek şekilde zemine koyar.										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi										

* Bağımsız gerçekleşen basamak yüzdesi = Öğrencinin doğru gerçekleştirdiği basamak sayısı / Beceri analizindeki toplam basamak sayısı X 100

Veri toplama formu kullanılırken öğrencinin bağımsız olarak gerçekleştirdiği basamaklar (+), gerçekleştiremediği basamaklar ise (-) biçiminde işaretlenir. Beceri analizi kaydı tekniğini kullanırken iki farklı yol ile değerlendirme yapılabilir. İzleyen bölümde bu yollara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Tek Fırsat Tekniği: Öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formu öğretmenin yakınında bulunmalıdır. Tek fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyarın sunulur. Örneğin "Makasla kes!" denir.
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamağının karşısına (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına (-) işareti konur, diğer basamaklara (-) verilerek değerlendirme sona erdirilir.

Çok Fırsat Tekniği: Çok fırsat tekniğinde de öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formu öğretmenin yakınında bulunmalıdır. Çok fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Makasla kes!" denir.
2. 4-5 saniye kadar tepki vermesi beklenir.
3. Doğru tepki verdiyse veri toplama formuna (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına (-) işareti konur ve bu basamak öğretmen tarafından gerçekleştirilir.
5. Beceri analizindeki tüm basamaklar için bu süreç tekrarlanır.

Araç-Gereç ve Malzeme Tanıma Becerilerinin Ölçülmesi

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programının bir bölümünde, becerilerin gerçekleştirilmesi için kullanılan araç, gereç ve malzemeleri öğrencinin tanımasını gerektiren hedefler yer almaktadır. Bu beceriler tek basamaklıdır. Araç, gereç ve malzeme tanıma ile ilgili bir hedef belirlendiğinde bu hedefle ilgili ayırık denemelerle kayıt tekniği kullanılmalıdır.

Ayrık Deneme Kaydı: Tek basamaklı davranışları kaydetmek için kullanılan bir kayıt tekniğidir. Bu kayıt tekniğinde öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar, çoğunlukla uygulamacının kullandığı eli tarafında, masanın yanındaki daha alçak bir masada ve veri toplama formu da yakınında bulunmalıdır. Öğrencinin tek basamaklı davranışlara ilişkin performans düzeyinin belirlenmesi aşamasında şu basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Fırçayı göster!" denir.
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru tepkileri için veri toplama formuna (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış tepkileri ya da tepkide bulunmama durumu için veri toplama formuna (-) işareti konur.

ÖRNEK AYRIK DENEME KAYIT FORMU

"....." AYRIK DENEME KAYDI FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Öğretmen :

Hedef Davranış :

Evre :

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
Deneme	Kasnak	Boya	Makas	Öğretilecek Materyal
1	SAĞ	ORTA	SOL	Kasnak									
2	SOL	SAĞ	ORTA	Makas									
3	ORTA	SOL	SAĞ	Boya									
4	SAĞ	ORTA	SOL	Kasnak									
5	SOL	SAĞ	ORTA	Makas									
6	ORTA	SOL	SAĞ	Boya									
7	SAĞ	ORTA	SOL	Kasnak									
8	SOL	SAĞ	ORTA	Makas									
9	ORTA	SOL	SAĞ	Boya									
10	SAĞ	ORTA	SOL	Kasnak									
11	SOL	SAĞ	ORTA	Makas									
12	ORTA	SOL	SAĞ	Boya									
Toplam Doğru Tepki Sayısı													
Toplam Doğru Tepki Yüzdesi													

* Öğretilecek materyaller gerektiği kadar artırılabilir. Form uyarlanabilir.

Öğretim Sırasında Değerlendirme (Süreç)

Öğretim süreci içerisinde öğrenci performansının değerlendirilmesi gerekir. Örneğin bir beceriyi öğretirken öğrenciye ipuçları sağlanıyorsa ve hafta içinde 5 kez makasla kesme çalışması yapılıyorsa bunlardan birinde, aynı başlama düzeyi verisi toplanırken yapıldığı gibi, değerlendirme verisi toplanmalıdır. Bu veriler hem öğrencinin öğretim sırasındaki ilerlemelerini hem de seçilen öğretim tekniğinin etkili olup olmadığını gösterecektir. Bunun için Makasla Kesme Beceri Analizi Veri Kayıt formu kullanılır. Evre "öğretim evresi" olarak belirtilir.

Öğretim Sonrası Değerlendirme (Son): İzleme

Öğretim tamamlandıktan birkaç hafta sonra öğrencinin beceriyi bağımsız olarak gerçekleştirip gerçekleştirmediğini değerlendirmek, bir başka deyişle kalıcılığın sağlanıp sağlanmadığını izlemek gerekir. Üç ila beş hafta sonra bunun yapılması önerilir. İzleme sırasında yine, başlama düzeyi verisi toplama başlığının altında anlatıldığı şekilde, veri toplanır. Evre "izleme evresi" olarak belirtilir.

Verilerin Grafiğe Aktarılması: UDA temelli programlarda öğrencinin ilerlemeleri grafiklerle takip edilir. Bir grafikte dikey ekseninde doğru davranış sayısı, yüzdesi ya da oranına ilişkin veriler (beceri yüzdesi), yatay ekseninde ise oturumlar yer alır. Aşağıdaki örnekte bir öğrenciye ait veri kayıtları ve bu verilere bağlı olarak çizilen grafik yer almaktadır. Grafik çizimi için bilgisayarda bir grafik programı kullanabileceği gibi milimetrik kağıt kullanılarak grafik elle de çizilebilir.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU
 "....." BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Hedef Davranış: Basit ebru çalışması yapar.

Evre : 1-2-3

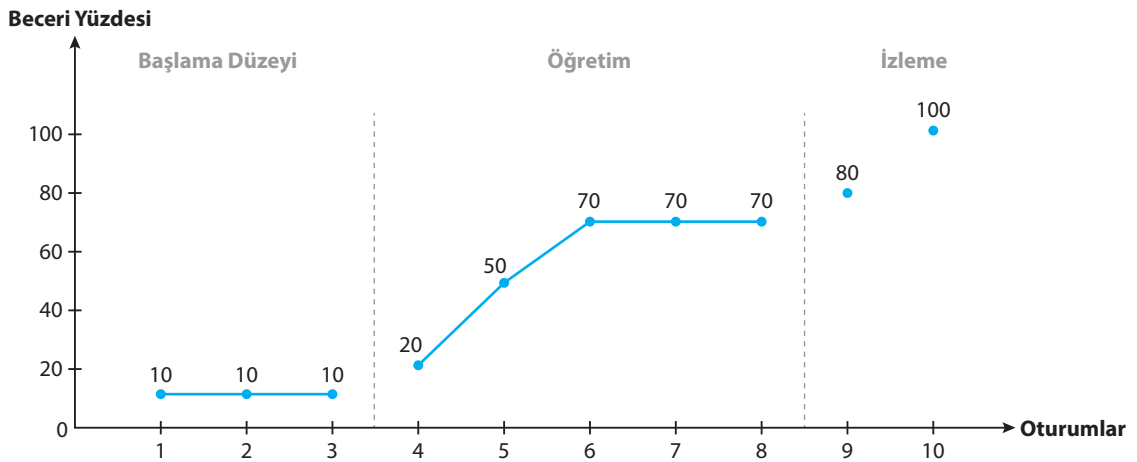
Öğretim : 4-5-6-7-8

İzleme : 9 (3 hafta sonra)-10 (5 hafta sonra)

Öğretmen : Emine Doğar

Oturum Tarihi		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		1/3/2017	2/3/2017	2/3/2017	9/3/2017	16/3/2017	23/3/2017	30/3/2017	6/4/2017	27/4/2017	11/5/2017
Beceri Basamakları											
1	Fırçayı alır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Fırçayla boya alır.	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
3	Fırçayı teknenin üstüne getirir.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
4	Fırçadan tekneye boya damlatır.	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
5	Fırçayı yerine koyar.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
6	Kağıdı alır.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
7	Teknedeki suyun yüzeyine serer.	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
8	Kağıdı iki ucundan tutar.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
9	Kağıdı teknedeki çıkarır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
10	Kağıdın boyalı yüzeyi üste gelecek şekilde zemine koyar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı		1	1	1	2	5	7	7	7	8	100
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi		10	10	10	20	50	70	70	70	80	100

* Bağımsız gerçekleşen basamak yüzdesi = Öğrencinin doğru gerçekleştirdiği basamak sayısı/Beceri analizindeki toplam basamak sayısı X 100

Şekil 1. Ebru Yapma

Not: Haftada dört öğretim oturumu, bir değerlendirme oturumu yapılmıştır. Öğretim 20 oturumda gerçekleşmiştir.

Öğrencinin yıl sonunda belirlenen hedeflere ulaşma düzeyini belirtmek için not yerine betimleyici bir ifade kullanılabilir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin belirli bir uyarana dikkatini toplama, ayırt etme, uzun ve kısa süreli bellekte bilgileri toplama ve kullanma, öğrenilmiş bir bilgiyi farklı ortamlarda ve durumlarda kullanma, problem çözme, dil gelişiminde yaşıtlarına göre gecikme, yetersizlik-ten etkilenme derecesine bağlı olarak dili anlama, telaffuz ve konuşmada akıcılık, sosyal etkileşim ve iletişim kurma, dili işlevsel kullanma, arkadaş edinme ve sürdürmede çektikleri güçlükler nedeniyle sistematik öğretim düzenlemelerine gereksinimleri vardır. Bu öğrenme özelliklerinin yanı sıra, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde kendini yaralama, vurma, ısırma, öfke nöbetleri gibi uygun olmayan davranış özellikleri görülebilmektedir. Görsel Sanatlar ve El Becerileri dersinin içeriğinde yer alan becerilerin öğretiminde programın temel yaklaşımı olan UDA'nın önerdiği ilkelere göre öğretmenlerin öğretimi gerçekleştirmesi beklenmektedir:

1. Öğretilecek davranışın / becerinin analiz edilmesi ve tanımlanması,
2. Öğrencinin beceride yapabildiklerinin sürekli ve doğrudan ölçülmesi,
3. Öğretim süresince öğrencinin aktif olması için fırsatlar sağlanması,
4. Öğrenci davranışlarına anında ve sistematik dönütler verilmesi,
5. Öğrenci davranışlarının uyarılarla kontrolü sürecinde öğretim amaçlı ipuçlarından doğal uyarılara geçişin sağlanması,
6. Yeni öğrenilen becerilerin yeni materyal, durum ve ortamlara genellenebilmesi için ilgili stratejilerin uygulanması.

Bu ilkeler doğrultusunda, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin öğrenme ve davranış özellikleri ile gereksinimleri göz önünde bulundurularak bire bir ve küçük grup düzenlemelerinde programın öğrencinin özelliklerine uygun şekilde bireyselleştirilmesi gereklidir. Bu süreçte aşağıda kısaca belirtilen iki noktaya dikkat edilmesi önemlidir.

1. Uygulamacı, bu programdan seçilen ve öğrencinin BEP'inde hedeflenen kavram ve beceriler için kavram ve beceri analizi yapmalıdır. Yapılan bu analizler veri kayıt formlarına dönüştürülmelidir.
2. Uygulamacı, hedef davranışların öğretiminde öğrenmenin aşamaları olan edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeye ilişkin amaç belirlemeli ve öğretimi planlamalıdır.

Öğrenmenin birinci aşaması olan edinim, öğrencinin daha önce yapamadığı bir davranış ya da beceriyi belli bir doğrulukta yapar hale gelmesidir. Öğrencinin bir davranış ya da beceriyi edinim aşamasında öğrenmesi; daha bağımsız olması, güvenliği ve yaşam kalitesinin artması açısından önemlidir. Edinim aşamasına "Öğrenci sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek %100 doğrulukla şablon ile belirlenmiş alanı boyar." örneği verilebilir.

Akıcılık, yeni öğrenilmiş bir davranış ya da davranış zincirini öğrencinin hızlı ve kolay biçimde yapmasıdır. Akıcılıktan söz edebilmek için davranışın edinim aşamasında belli bir doğruluk düzeyinde yerine getiriliyor olması gerekmektedir. Akıcılık aşamasına ilişkin "Öğrenci sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek %100 doğrulukla en fazla 10 dakika sürede şablon ile belirlenmiş alanı boyar." örneği verilebilir.

Kalıcılık, öğretim sona erdikten sonra da öğrencinin performansının sürmesidir. Kalıcılık sağlanabilirse öğretim koşulları olmaksızın öğrenci öğrendiklerini halen sergileyebiliyor durumda olur. Bir başka deyişle uygulamacı, öğretim zamanında daha önce öğretilen bir davranış ya da becerinin öğretime geri dönmek yerine yeni beceri ya da davranışların öğretime yer verebilir. Örneğin "Öğrenci öğretim bittikten bir, üç, beş hafta sonra sunulan beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek %100 doğrulukla şablon ile belirlenmiş alanı boyar." şeklinde kalıcılık amacı yazılabilir.

Genelleme, öğrencinin öğretim koşulları dışında diğer koşullarda (farklı araç-gereçler, ortam, kişi, durum) da öğrendiklerini sergileyebilmesidir. Bir başka deyişle öğrencinin, öğrendiği bilgi, beceri ve davranış-

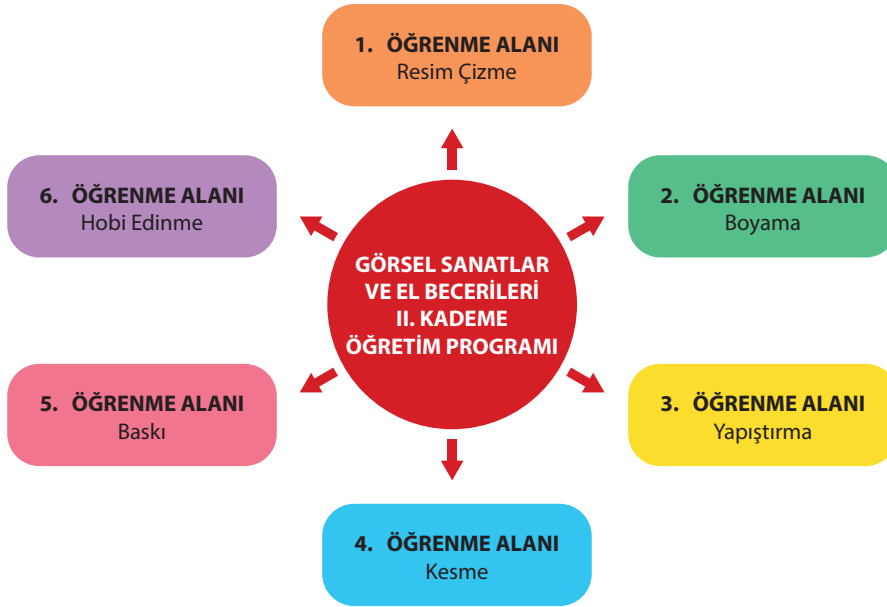
ları günlük yaşamında kullanmasıdır. Bu aşamaya ilişkin "Öğrenci farklı büyüklükteki, şekillerdeki şablonları ve boyaları kullanarak beş denemenin beşinde beceri analizindeki basamakları izleyerek %100 doğrulukla şablon ile belirlenmiş alanı boyar." örneği verilebilir. Kalıcılık ve genellenmenin sağlanmasında aileyle iş birliği önemlidir. Uygulamacı mutlaka aileyle iş birliği içinde olmalıdır.

Öğrenme-öğretme sürecinde yararlanılabilecek etkinlik örneklerine programın sonunda yer alan ders planlarında yer verilmiş, ölçme ve değerlendirme için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Uygulamada bu etkinliklerin yanı sıra, programın felsefesine uygun şekilde bireysel farklılıklara duyarlı ve esnek olmak koşuluyla uygulamacılar da yeni etkinlikler geliştirmelidir.

GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen II. Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı, bu öğrencilerin günlük hayatlarında ince motor becerilerini geliştirmenin yanı sıra, serbest zamanlarında da üretmeyi ve eğlendirmeyi amaçlamaktadır. İkinci Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programında altı öğrenme alanı yer almaktadır. Bu öğrenme alanları: Resim Çizme, Boyama, Yapıştırma, Kesme, Baskı, Hobi Edinme.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Şekil 2. II. Kademe Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları

Resim Çizme: Kalem ya da boya malzemelerini doğru bir şekilde kullanarak belli bir zemin üzerine basit nesne / şekil çizim yapmayı gerektiren bir öğrenme alanıdır.

Boyama: Öğrencilerin bireysel ya da grupta yağlı boya, sulu boya, guaj boya vb. boyalar kullanarak serbest ve basit konulu resim çalışmalarınıdır.

Yapıştırma: El işi kağıdı, karton gibi malzemelerin elle yırtılarak ya da makasla kesilerek, desen çizilmiş bir zemine yapıştırma malzemesi sürülüp yırtılan parçaların yapıştırılmasını içeren bir öğrenme alanıdır.

Kesme: Bu öğrenme alanında öğrenciden bir kağıda çizilen çizgi / şekil ya da basit nesne resimlerin makas kullanarak çıkarması beklenir.

Baskı: Önceden desenlenmiş nesnelerin (ip vb.) desenli yüzeylerini çeşitli boya malzemeleriyle boyayarak, belirli bir zemin üzerine basarak desen çıkarmalarını amaçlayan bir öğrenme alanıdır.

Hobi Edinme: Bu öğrenme alanı öğrencilerin ilerleyen yaşlarda boş zamanlarını nitelikli bir şekilde geçirmelerini ve meslek edinebilmeleri için bir altyapı oluşturmasını amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışmalar; seramik, origami, örgü, ebru, fotoğraf gibi sanatsal alanlara yönelmelerine ve ilgi geliştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef**'e ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.

2. HEDEFLERİN YAPISI

Görsel Sanatlar ve El Becerileri Öğretim Programı; Resim Çizme, Boyama, Yapıştırma, Kesme, Baskı, Hobi Edinme olmak üzere altı öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanlarının altında hedefler ve hedef davranışlar yer almaktadır. Programda yer alan hedef ve hedef davranışlar, UDA yaklaşımının temel ilkelerinden biri olan gözlenebilirlik ve ölçülebilirlik dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Resim Çizme	2	12
Boyama	2	13
Yapıştırma	2	6
Kesme	2	13
Baskı	2	9
Hobi Edinme	7	37
Toplam	17	90

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Resim Çizme	–	–	2	2
Boyama	–	–	2	1
Yapıştırma	–	–	2	2
Kesme	–	–	2	2
Baskı	–	–	2	2
Hobi Edinme	–	–	7	7
Toplam	–	–	17	16

* Bazı hedeflerin hem bilişsel hem psikomotor alana karşılık gelmesinden dolayı toplamda Tablo 1. in toplam hedeflerinden daha fazla hedef görülmektedir.

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Resim Çizme	2.1.1. Resim çizme çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri ifade eder.	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Kağıdı gösterir. 1.2. Kağıdın ismini söyler. 1.3. Kalemı gösterir. 1.4. Kalemın ismini söyler. 1.5. Silgiyi gösterir. 1.6. Silginin ismini söyler. 	<p>Ayrık denemelerle öğretim</p> <p>Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi</p> <p>Sabit bekleme süreli öğretim</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>
	2.1.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek resim çizme çalışmaları yapar.	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. Söylenen basit nesne resmini çizer. 2.2. Söylenen basit nesne grubunun resmini çizer. 2.3. Gösterilen ayrıntılı nesne resmini çizer. 2.4. Konusu verilen resmi çizer. 2.5. İzlediği / katıldığı bir etkinliği / olayı resmeder. 2.6. Hayal ettiği konuları resmeder. 	<p>Aşamalı yardımla öğretim yöntemi</p> <p>İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi</p> <p>Video modelle öğretim yöntemi</p> <p>Etkinlik çizelgeleriyle öğretim</p>	<p>Beceri kayıt formu</p> <p>Beceri analiz kaydı</p>
Açıklamalar	<p>Bu çalışmalarda, kalem tutma becerisi ve temel çizgi çalışmalarının kazandırılmış olmasının bir ön koşul olduğu unutulmamalıdır. Aynı zamanda kalem zemine, doğru doğrulukta bastırma becerisinin de önceden kazandırılmış olması önemlidir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Boyama	2.2.1. Boyama çalışmalarında kullanılan araç-gerçeri ifade eder.	1.1. Sulu boyayı gösterir. 1.2. Sulu boyanın ismini söyler. 1.3. Kuru boya kalemini gösterir. 1.4. Kuru boya kaleminin ismini söyler. 1.5. Guaj boyayı gösterir. 1.6. Guaj boyanın ismini söyler. 1.7. Akrilik boyayı gösterir. 1.8. Akrilik boyanın ismini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.2.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek boyama çalışmaları yapar.	2.1. Rastgele boyama yapar. 2.2. Şablon ile belirlenmiş alanı boyar. 2.3. Silikon ile belirlenmiş alanı boyar. 2.4. Kalın çizgi ile belirlenmiş alanı boyar. 2.5. İnce çizgi ile belirlenmiş alanı boyar.	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Boya çalışmalarında kullanılacak malzemelerde ve zeminde, öğrenme gerçekleştirilinceye değinliklik yapılmalıdır. Koku hassasiyeti olan öğrencilerde malzeme seçimine ve davranış değiştirme müdahalelerine dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Yapıştırma	2.3.1. Yapıştırma çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri ifade eder.	1.1. El işi kağıdını gösterir. 1.2. El işi kağıdının ismini söyler. 1.3. Yapıştırıcıyı gösterir. 1.4. Yapıştırıcının ismini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.3.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek yapıştırma çalışmaları yapar.	2.1. Resimdeki eksikleri yapıştırır. 2.2. Farklı parçaları yapıştırarak bütün oluşturur.	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Bu çalışmalarda, öğrencinin küçük kağıt parçalarını ve yapıştırıcıları ağızına götürmemesi ve yutmaması için gerekli önlemler alınmalıdır. Yapıştırıcı kullanılan çalışmalarda öğrencilerin yapıştırıcıyı solumaması için önlemler alınmalıdır. Yapıştırıcı kullanımı sonrasında sınıf havalandırılmalıdır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Kesme	2.4.1. Kesme çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri ifade eder.	1.1. Makası gösterir. 1.2. Makasın ismini söyler. 1.3. Modelaj kalemini gösterir. 1.4. Modelaj kaleminin ismini söyler. 1.5. Fon kartonunu gösterir. 1.6. Fon kartonunun ismini söyler. 1.7. Kumaşı gösterir. 1.8. Kumaşın ismini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.4.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek kesme çalışmaları yapar.	2.1. Basit nesne resimlerini makasla keser. 2.2. Ayrıntılı nesne resimlerini makasla keser. 2.3. Basit nesne resimlerini modelaj kalemiyle keser. 2.4. Kumaş parçalarını makasla keser. 2.5. Belirlenmiş basit resimleri / figürleri makasla keser.	Aşamalı yardımlı öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Bu çalışmalarda, öğrencinin kendisine ve çevresine zarar vermemesi için keskin makas ve modelaj kalemleri kullanılmamalıdır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Baskı	2.5.1. Baskı çalışmalarında kullanılan araç-gereç-leri ifade eder.	1.1. Yapağı gösterir. 1.2. Yapağın ismini söyler. 1.3. İpi gösterir. 1.4. İpin ismini söyler. 1.5. Firçayı gösterir. 1.6. Firçanın ismini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	2.5.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek baskı çalışmaları yapar.	2.1. Yaprak baskı yapar. 2.2. İp baskısı yapar. 2.3. Firça baskısı yapar.	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı
Açıklamalar	Bu çalışmalarda, öğrencinin boya ve boyanmış malzemeleri ağızına götürmemesi, ısırması için gerekli önlemlerin alınması önemlidir. Ayrıca sıklıkla görülen, firçanın temizlendiği suyun öğrenci tarafından içilmemesine yönelik ortam düzenlemeleri yapılmalıdır.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Hobi Edinme	2.6.1. Hobi çalışmalarında kullanılan araç-gereçleri ifade eder.	<p>1.1. Çamuru gösterir.</p> <p>1.2. Çamurun ismini söyler.</p> <p>1.3. Tuz seramiğini gösterir.</p> <p>1.4. Tuz seramiğinin ismini söyler.</p> <p>1.5. Çubuğu gösterir.</p> <p>1.6. Çubuğun ismini söyler.</p> <p>1.7. Makrome ipini gösterir.</p> <p>1.8. Makrome ipinin ismini söyler.</p> <p>1.9. Çarpanayı gösterir.</p> <p>1.10. Çarpananın ismini söyler.</p> <p>1.11. Pulu gösterir.</p> <p>1.12. Pulun ismini söyler.</p> <p>1.13. Tabloyu gösterir.</p> <p>1.14. Tablonun ismini söyler.</p> <p>1.15. Kasnağı gösterir.</p> <p>1.16. Kasnağın ismini söyler.</p> <p>1.17. Boncuğu gösterir.</p> <p>1.18. Boncuğun ismini söyler.</p> <p>1.19. Fotoğraf makinesini gösterir.</p> <p>1.20. Fotoğraf makinesinin ismini söyler.</p>	Ayrıık denemelerle öğretim Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim	Davranış kayıt formu Ayrıık deneme kaydı	
	2.6.2. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek şekillendirme çalışmaları yapar.	<p>2.1. Çamura / hamuru yoğurur.</p> <p>2.2. Çamurdan / hamurdan basit geometrik şekiller yapar.</p> <p>2.3. Çamurdan / hamurdan basit nesne şekilleri yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.3. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek origami çalışmaları yapar.	<p>3.1. Aşamalı modele bakarak origami yapar.</p> <p>3.2. Söylenen basit origamiyi yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.4. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek ebru çalışması yapar.	<p>4.1. Basit ebru çalışması yapar.</p> <p>4.2. Çubukla şekil vererek ebru çalışması yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.5. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek örgü / dokuma çalışması yapar.	<p>5.1. Üç ipli saç örgüsü örer.</p> <p>5.2. Dört ipli makrome örer.</p> <p>5.3. Kilim dokuma çalışması yapar.</p> <p>5.4. Çarpana dokuma çalışması yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.6. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek süsleme çalışması yapar	<p>6.1. Pul tablo çalışması yapar.</p> <p>6.2. Kasnakta boncuk çalışması yapar.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	2.6.7. Beceri analizindeki basamakları izle-yerek fotoğraf çeker.	<p>7.1. Çevresindeki nesnelerin fotoğrafını çeker.</p> <p>7.2. Çevresindeki kişilerin fotoğrafını çeker.</p> <p>7.3. Çevresindeki manzaranın fotoğrafını çeker.</p> <p>7.4. Kendi fotoğrafını çeker.</p>	Aşamalı yardımla öğretim yöntemi İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi Video modelle öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleriyle öğretim	Beceri kayıt formu Beceri analiz kaydı	
	Açıklamalar	Bu çalışmalarda kullanılacak malzemelerin özelliklerine göre ortam düzenlenmesi yapılmalıdır.			

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ-I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Resim Çizme Oturum Sayısı : 10	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.1.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek resim çizme çalışmaları yapar.
Hedef Davranışlar	2.1. Söylenen basit nesne resmini çizer. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine gösterilen nesne resmini (örneğin ev) çizer. Davranışın ön koşulları: Kalem tutma, kalemle rastgele karalama yapma, sınırlı alan boyama, düz, yatay ve eğik çizgi çizme. Kare ve üçgen kavramlarını gösterir, söyler, çizer.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, resim kağıdı, ev resmi, kurşun kalem, silgi.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı resimler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle ev resmi çizeceğiz. Sana bir ev resmi gösterip aynısını çizmeni isteyeceğim. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bunu yapmayı öğrenince kendi evinizin çok güzel resimlerini çizebileceksin." Çizilmiş ev resimleri gösterilerek "Sen de böyle güzel resimler çizebileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek resim kağıdı ve kalem verilir. Hazır olan ev resmi gösterilerek "Gördüğün ev resmini çiz!" denir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde arkasına oturur. Öğretmen; kalemi, çalışma kağıdını ve silgiyi öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Gördüğün ev resmini çiz!" yönergesini verir. Öğrencinin kalemi alması için fırsat verir. Öğrenci kalemi aldığı anda öğretmen, elinin üzerinden tutup, tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin kalemi doğru tutmasını sağlar. Öğretmen, öğrenci kalemi doğru tuttuğunda "Kalemi doğru tutuyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda resim çizer hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Öğretmen, öğrenci kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen resim çizeceği yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanabilir. Öğrenci resmi çizerse "Harika çizdin." diyerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabileceği gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Öğrencinin seviyesine göre ev resminde yer alan ayrıntı sayısı 2 ile 7 öge arasında değişiklik gösterebilir (Kare ev, üçgen çatı, kare pencereler, dikdörtgen kapı, kapı kolu, baca). Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Ev resmi çiz!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin resim kağıdına gösterilen ev resmini çizme becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı ev resimleri ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-II

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Boyama Oturum Sayısı : 6	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.2.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek boyama çalışmalarını yapar.
Hedef Davranışlar	2.5. İnce çizgi ile belirlenmiş alanı boyar. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine verilen ince çizgi ile sınırlanmış deseni dışarı taşırmadan boyar. Davranışın ön koşulları: Kalem tutma, kalemle rastgele karalama yapma, kalın çizgilerle sınırlı alanı boyama.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kağıdı, boya kalemi.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı desenler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle boyama yapacağız. Sana bir resmi verip içini boyamanı isteyeceğim. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bunu yapmayı öğrenince çok güzel boyamalar yapabileceksin." ve boyanmış resimler gösterilerek "Sen de böyle güzel boyamalar yapabileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek çalışma kağıdı ve boya kalemi verilir. Hazır olan desen gösterilerek "Şeklin içini boy!" denir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde arkasına oturur. Öğretmen; kalemi, çalışma kağıdını ve silgiyi öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Şeklin içini boy!" yönergesini verir. Öğrencinin kalemi alması için fırsat verir. Öğrenci boyamaya başladığında öğretmenin, elinin üzerinden tutup, tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin doğru yeri doğru şekilde boyamasını sağlar. Öğretmen, öğrenci doğru boyadığında "Çok doğru boyuyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda boyama yapar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen boyayacağı yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanabilir. Öğrenci boyarsa "Harika boyadın." denerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabileceği gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Şeklin içini boy!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin resim kağıdında gösterilen şeklin içini boyama becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı ev resimleri ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-III

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Yapıştırma Oturum Sayısı : 6	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.3.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek yapıştırma çalışmaları yapar.
Hedef Davranışlar	2.2. Farklı parçaları yapıştırarak bütün oluşturur. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine verilen 4 parçaya ayrılmış resim parçalarını bir araya getirerek bütün haline getirmek üzere yapıştırır. Davranışın ön koşulları: Parça-Bütün ilişkisini söyler / gösterir. Rastgele yapıştırma yapar.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek aşamalı yardımla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kağıdı, yapıştırıcı, 4 parçaya ayrılmış resimler.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı desenler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle yapıştırma yapacağız. Sana bir Resminin parçalarını verip birleştirmeni isteyeceğim. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bu parçaları birleştirence çok güzel resimler oluşacak." ve birleşik resimler gösterilerek "Sen de böyle güzel resimler ortaya çıkarabileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek çalışma kağıdı, kesilmiş parçalar ve yapıştırıcı verilir. "Parçaları yapıştırarak resmi tamamla!" denir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin iki eline birden fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin tam arkasına oturur. Öğretmen; çalışma kağıdı, kesilmiş parçalar ve yapıştırıcıyı öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Parçaları yapıştırarak resmi tamamla!" yönergesini verir. Öğrencinin bir parça ve yapıştırıcıyı alması için fırsat verir. Öğrenci yapıştırmaya başlarsa öğretmen, ellerinden tutup, tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin doğru yeri doğru şekilde yapıştırmasını sağlar. Öğretmen, öğrenci doğru yapıştırdığında "Çok doğru yapıştırıyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda yapıştırma yapar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen yapıştıracağı yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanabilir. Öğrenci yapıştırırsa "Harika yapıştırdın." denerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Aşamalı yardımla öğretimde, belirlenen ipuçları, yönerge ile beraber öğrencinin hata yapmasına fırsat vermeden kontrol edici ipucu olarak sunulur. Her deneme başında kontrol edici ipucunun geçerliliği denenerek ipucunun silikleştirilmesine çalışılır. Belli bir sistematiği olmamakla beraber her denemede silikleştirme için fırsat gözetilir. Kayıtlara geçilirken başlangıç seviyesinde kullanılan ipucunun, hangi denemede silikleştirildiği mutlaka belirtilmelidir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabilir gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekitireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.

Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.

Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Parçaları yapıştır!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunma girişiminde ya da tepkide bulunmama durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve doğru tepki için kontrol edici ipucunu sunarak tepkiyi doğru şekilde gerçekleştirir. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.

Öğretmen, öğrencinin çalışma kağıdında parçaları yapıştırarak birleştirme ve bütün oluşturma becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı resimler ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-IV

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri	Kademe : II	Öğrenme Alanı : Kesme	Oturum Sayısı : 6
BÖLÜM-2			
Hedef	2.4.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek kesme çalışmaları yapar.		
Hedef Davranışlar	2.3. Basit nesne resimlerini modelaj kalemiyle keser. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine verilen deseni modelaj kalemi ile sınırlardan keser. Davranışın ön koşulları: Kalem tutma, kalemle çizgi üzerinden takip etme, makasla kesme.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek aşamalı yardımla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kağıdı, modelaj kalemi, kesime uygun desenler.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı desenler ve farklı kişiler kullanılır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle kesim işlemi yapacağız. Sana bir şekil verip kesmeni isteyeceğim. Bu kez bu kesme işini modelaj kalemi denen alet yardımı ile yapacağız. Beni dinlediğini ve merak ettiğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.		
Güdüleme	"Bu parçayı kesince çok güzel şekiller oluşacak" ve kesilmiş desenler gösterilerek "Sen de böyle güzel şekiller ortaya çıkarabileceksin." denir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek çalışma kağıdı ve modelaj kalemi verilir. "Çizginin üzerinden geçerek şekli kes! denir.		
Uygulama	<p>Öğretmen, öğrencinin iki eline birden fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin tam arkasına oturur.</p> <p>Öğretmen, çalışma kağıdı ve modelaj kalemini öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Çizginin üzerinden geçerek şekli kes!" yönergesini verir.</p> <p>Öğrencinin modelaj kalemi ve çalışma kağıdını alması için fırsat verir. Öğrenci kesmeye başlarsa öğretmen, ellerinden tutup, tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin doğru yeri doğru şekilde kesmesini sağlar.</p> <p>Öğretmen, öğrenci doğru kestiğinde "Çok doğru kesiyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar.</p> <p>Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda kesme yapar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur.</p> <p>Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen keseceği yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanabilir. Öğrenci keserse "Harika kestin." denerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.</p>		
Açıklamalar	<p>Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir.</p> <p>Aşamalı yardımla öğretimde, belirlenen ipuçları, yönerge ile beraber öğrencinin hata yapmasına fırsat vermeden kontrol edici ipucu olarak sunulur. Her deneme başında kontrol edici ipucunun geçerliliği denemek için silikleştirilmesine çalışılır. Belli bir sistematığı olmamakla beraber her denemede silikleştirme için fırsat gözetilir. Kayıtlara geçilirken başlangıç seviyesinde kullanılan ipucunun, hangi denemede silikleştirildiği mutlaka belirtilmelidir.</p> <p>Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabilir gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir.</p> <p>Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.</p>		

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.

Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.

Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Çizginin üzerinden geçerek şekli kes!" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunma girişiminde ya da tepkide bulunmama durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve doğru tepki için kontrol edici ipucunu sunarak tepkiyi doğru şekilde gerçekleştirir. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.

Öğretmen, öğrencinin çalışma kağıdında yer alan deseni modelaj kalemi ile kesme becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı resimler ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-V

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Baskı Oturum Sayısı : 6	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.5.2. Beceri analizindeki basamakları izleyerek yaprak baskı yapar.
Hedef Davranışlar	2.1. Yaprak baskı yapar. Davranışın tanımı: Öğrenci sulu boya ile resim kağıdı üzerine yaprak baskı yapar. Davranışın ön koşulları: Kalem tutma, sınırlı alan boyama.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	İleriye zincirleme yaklaşımı benimsenerek ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu, sözel ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, resim kağıdı, yaprak, sulu boya, fırça, su kabı.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı resimler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle yaprak baskı yapacağız. Sana bir yaprak verip bunu boyamanı ve resim kağıdına boyadığın tarafı bastırmanı isteyeceğim. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bunu yapmayı öğrenince çok güzel desenler ortaya çıkacak." ve baskı yapılmış kağıtlar gösterilerek" Sen de böyle güzel çalışmalar yapabileceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek resim kağıdı, yaprak ve sulu boya verilir.
Uygulama	Öğretmen, öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde arkasına oturur. Öğretmen, resim kağıdını, yaprağı ve boyayı öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "yaprağı boya ve boyalı tarafını kağıda bastır." yönergesini verir. Öğrencinin malzemeleri alması için fırsat verir. Öğrenci boyayı ve yaprağı uygun şekilde aldığı anda öğretmen, elinin üzerinden tutarak tam fiziksel ipucu uygulayarak öğrencinin fırçayı ve yaprağı doğru tutmasını sağlar. Öğretmen, öğrenci fırçayı doğru tuttuğunda "Fırçayı doğru tutuyorsun, şimdi yaprağı boya, harikasin." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci elinin üstünden tutulduğunda yaprağı boyayı baskı yapar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek aşama aşama bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur. Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uygulandığında yaparsa pekiştireç sunulur. Kısmi fiziksel ipucu yapıldığında öğretmen baskı yapacağı yeri işaret ederek işaret ipuçları kullanılabilir. Öğrenci baskı yaparsa "Harika yaptın." denerek sözel olarak pekiştirilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Öğrencinin düzeyine göre bir oturumda sadece 1 deneme yapılabilir gibi 5 deneme de yaptırılabilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde birincil ve ikincil pekiştireçler arasından seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin yakınında olacak şekilde arkasına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Yaprağı boya ve boyalı tarafını kağıda bastır!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin resim kağıdına yaprak baskı yapma becerisini beş denemeden dördünde bağımsız olarak çizmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında farklı baskılar ile yukarıda söz edilen basamakları kullanarak genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-VI

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Görsel Sanatlar ve El Becerileri Kademe : II Öğrenme Alanı : Hobi Edinme Oturum Sayısı : 8	
BÖLÜM-2	
Hedef	2.6.4. Beceri analizindeki basamakları izleyerek ebru çalışması yapar.
Hedef Davranışlar	4.1. Basit ebru çalışması yapar. Davranışın tanımı: Öğrenci, boyayı ebru fırçasına alır ve ebru teknesinin üstüne getirerek yukarıdan aşağıya, soldan sağa hareket ettirerek fırçadaki boyayı teknedeki suya damlatır. Davranışın ön koşulları: El-göz koordinasyonu, sınırlı alan boyama.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Etkinlik çizelgesi, aşamalı yardım
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Ebru fırçası, su, etkinlik çizelgesi klasörü, kağıt, ebru teknesi, ebru boyası, pekiştiriciler, veri toplama formu
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, öğretim sonrası değerlendirme (izleme) oturumları öğrencinin sınıfında; genelleme oturumları ise el becerileri atölyesinde gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci yan yana olacak şekilde beceri ortamı düzenlenecektir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğretmen "Şimdi seninle kağıdına boyalarla şekiller çıkaracağız. Aferin beni çok güzel dinliyorsun." der.
Güdüleme	"Biliyor musun, artık sen de farklı renklerle kağıdına çok güzel şekiller çıkarmayı öğreneceksin." der. Düzgün ebru boyama örnekleri gösterilerek "Sen de böyle güzel boyamalar yapabileceksin." şeklinde güdüleyici sözler söylenir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyaran Sunumu)	Öğretmen "Hazırsan başlayalım." diyerek "Kağıdını tekneye batır!" der.
Uygulama	Öğretmen daha önceden hazırladığı ebru teknesini ve kağıdı öğrenciye gösterir ve "Çizelge izleyerek farklı renklerle kağıdına çok güzel şekiller çıkaracağız." der. Öğretmen "Bak, bunlarla kağıda şekil çıkaracağız." deyip, öğrencinin 7-8 saniye materyalleri incelemesi sağlanır. Öğretmen "Hazırsan başlayalım, çizelgenin sayfasını aç." deyip, öğrencinin 5 saniye içinde çizelgesini açarak harekete geçmesi için yönlendirir. Öğretmen, öğrenciye ihtiyaç duyduğu kadar fiziksel ipucu kullanıp, öğrenci bağımsızlaştıkça ipucunu silikleştirerek uygular. Öğretmen, bu şekilde etkinlik çizelgesinin sayfasını çevirmesini, sayfadaki resme bakmasını, fırçaya boya almasını sağlar ve öğrencinin bu davranışı için pekiştirici sunar. Daha sonra çizelgeye geri dönerek diğer basamaklar için de aynı uygulamalar tekrar edilir. Eğer uygulama sırasında öğrenci hata yaparsa bir önceki ipucuna dönlür. Öğretmen, öğrencinin tüm doğru tepkilerini pekiştirirken yanlış tepkileri için ipucunu tekrar sunarak ve prova ettirerek hata düzeltmesi yapar. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin iş birliği ve çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak ipucu türleri ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	
Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Öğretimin değerlendirilmesi birinci dersin sonunda haftada bir kez gerçekleştirilir. Değerlendirme sırasında öğretmen, öğrencinin sınıfında başat eline yakın olacak şekilde arkasında durur. Öğretmen "Seninle farklı renkler kullanarak ebru yapacağız. Hazır mısın?" Öğrenci hazır olduğunu jestle / mimikle ya da sözel olarak ifade ettiğinde "Harika, hazırsın." diyerek pekiştirilir. Öğretmen "Çizelgeni izleyerek ebru yap!" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye, her bir beceri basamağını tamamlaması için 10-15 saniye bekler. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamakları için veri toplama formuna o beceri basamağının karşısına (+) işareti konur. Öğrencinin yanlış sergilediği ya da tepkide bulunmadığı basamaklar için veri toplama formuna o beceri basamağının karşısına (-) işareti konur ve (-) alınan ilk basamakta değerlendirmeye son verilir. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımı pekiştirilir. Öğretmen elde ettiği verileri grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin çizelge izleyerek ebru yapma becerisini art arda üç defa %100 düzeyinde sergilemesinden 3 ve 5 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında öğrencinin başka bir öğretmenden, öğrencinin el becerileri atölyesinde çizelge izleyerek ebru yapma becerisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

GÖRSEL SANATLAR VE EL BECERİLERİ DERSİ II. KADEME KONTROL LİSTESİ

Yönerge

Kontrol listesi kullanırken öğrencinin yerine getirdiği beceriler için "**Evet**" sütununa, yerine getiremediği beceriler için "**Hayır**" sütununa (→) işareti konur. Eğer açıklama yapılması gerekiyorsa "Açıklama" sütununa not edilir. Öğrencinin yerine getiremediği becerilerden öncelikle öğretilmesi önerilenler için "**Açıklama**" sütununa (📝) işareti konur. Form kullanılırken doğrudan gözlemlenemeyen davranışlara ilişkin anne-baba / birincil bakıcı, daha önceki öğretmeni ya da okulda çalışan personelden bilgi alınabilir.

Öğrenme Alanı: RESİM ÇİZME				
RESİM ÇİZME ÇALIŞMALARI				
Davranışlar		Ev Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Kağıdı gösterir.			
2	Kağıdın ismini söyler.			
3	Kalemi gösterir.			
4	Kalemin ismini söyler.			
5	Silgiyi gösterir.			
6	Silginin ismini söyler.			
7	Söylenen basit nesne resmini çizer.			
8	Söylenen basit nesne grubunun resmini çizer			
9	Gösterilen ayrıntılı nesne resmini çizer.			
10	Konusu verilen resmi çizer.			
11	İzlediği / katıldığı bir etkinliği / olayı resmeder.			
12	Hayal ettiği konuları resmeder.			

Öğrenme Alanı: BOYAMA**BOYAMA ÇALIŞMALARI**

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Sulu boyayı gösterir.			
2	Sulu boyanın ismini söyler.			
3	Kuru boya kalemini gösterir.			
4	Kuru boya kaleminin ismini söyler.			
5	Guaj boyayı gösterir.			
6	Guaj boyanın ismini söyler.			
7	Akrilik boyayı gösterir.			
8	Akrilik boyanın ismini söyler.			
9	Rastgele boyama yapar.			
10	Şablon ile belirlenmiş alanı boyar.			
11	Silikon ile belirlenmiş alanı boyar.			
12	Kalın çizgi ile belirlenmiş alanı boyar.			
13	İnce çizgi ile belirlenmiş alanı boyar.			

Öğrenme Alanı: YAPIŞTIRMA**YAPIŞTIRMA ÇALIŞMALARI**

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	El işi kağıdını gösterir.			
2	El işi kağıdının ismini söyler.			
3	Yapıştırıcıyı gösterir.			
4	Yapıştırıcının ismini söyler.			
5	Resimdeki eksikleri yapıştırır.			
6	Farklı parçaları yapıştırarak bütün oluşturur.			

Öğrenme Alanı: KESME**KESME ÇALIŞMALARI**

Davranışlar		Evvet	Hayır	Açıklamalar
1	Makası gösterir.			
2	Makasın ismini söyler.			
3	Modelaj kalemini gösterir.			
4	Modelaj kaleminin ismini söyler.			
5	Fon kartonunu gösterir.			
6	Fon kartonunun ismini söyler.			
7	Kumaşı gösterir.			
8	Kumaşın ismini söyler.			
9	Basit nesne resimlerini makasla keser.			
10	Ayrıntılı nesne resimlerini makasla keser.			
11	Basit nesne resimlerini modelaj kalemiyle keser.			
12	Kumaş parçalarını makasla keser.			
13	Belirlenmiş basit resimleri / figürleri makasla keser.			

Öğrenme Alanı: BASKI**BASKI ÇALIŞMALARI**

Davranışlar		Evvet	Hayır	Açıklamalar
1	Yaprağı gösterir.			
2	Yaprağın ismini söyler.			
3	İpi gösterir.			
4	İpin ismini söyler.			
5	Fırçayı gösterir.			
6	Fırçanın ismini söyler.			
7	Yaprak baskı yapar.			
8	İp baskısı yapar.			
9	Fırça baskısı yapar.			

Öğrenme Alanı: HOBİ EDİNME**HOBİ EDİNME ÇALIŞMALARI**

	Davranışlar	Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Çamuru gösterir.			
2	Çamurun ismini söyler.			
3	Tuz seramiğini gösterir.			
4	Tuz seramiğinin ismini söyler.			
5	Çubuğu gösterir.			
6	Çubuğun ismini söyler.			
7	Makrome ipini gösterir.			
8	Makrome ipinin ismini söyler.			
9	Çarpanayı gösterir.			
10	Çarpananın ismini söyler.			
11	Pulu gösterir.			
12	Pulun ismini söyler.			
13	Tabloyu gösterir.			
14	Tablonun ismini söyler.			
15	Kasnağı gösterir.			
16	Kasnağın ismini söyler.			
17	Boncuğu gösterir.			
18	Boncuğun ismini söyler.			
19	Fotoğraf makinesini gösterir.			
20	Fotoğraf makinesinin ismini söyler.			
21	Çamuru / hamuru yoğurur.			
22	Çamurdan / hamurdan basit geometrik şekiller yapar.			
23	Çamurdan / hamurdan basit nesne şekilleri yapar.			
24	Aşamalı modele bakarak origami yapar.			
25	Söylenen basit origamiyi yapar.			
26	Basit ebru çalışması yapar.			
27	Çubukla şekil vererek ebru çalışması yapar.			
28	Üç ipli saç örgüsü örer.			
29	Dört ipli makrome örer.			
30	Kilim dokuma çalışması yapar.			
31	Çarpana dokuma çalışması yapar.			
32	Pul tablo çalışması yapar.			
33	Kasnakta boncuk çalışması yapar.			
34	Çevresindeki nesnelerin fotoğrafını çeker.			
35	Çevresindeki kişilerin fotoğrafını çeker.			
36	Çevresindeki manzaranın fotoğrafını çeker.			
37	Kendi fotoğrafını çeker.			